

1. Балакай, А. Г. Предисловие / А. Г. Балакай // Балакай А. Г. Толковый словарь русского речевого этикета: свыше 4000 этикетных слов и выражений / А. Г. Балакай. – М., 2004. – С. 3 – 7.
2. Балакай, А. Г. Словарь русского речевого этикета: 2-е изд., испр. и доп. / А. Г. Балакай. – М., 2004. – 672 с.
3. Гольдин, В. Е. Речь и этикет / В. Е. Гольдин. – М.: Просвещение, 1983. – 109 с.
4. Толстой, Л. Н. Детство, Отрочество. Юность» / Л. Н. Толстой. – Харьков: Фолио, 2013. – 347 с.
5. Формановская, Н. И. Речевого этикет / Н. И. Формановская // Культура русской речи. Энциклопедический словарь-справочник; под ред. Л. Ю. Иванова, А. П. Сковородникова, Е. Н. Ширяева. – М., 2003. – С. 575 – 578.

УЛАСНЫЯ ІМЁНЫ ЯК ПЕРШАСНАЯ ХАРАКТАРЫСТЫКА ДЗЕЙНЫХ АСОБ У БЕЛАРУСКІХ КАЗКАХ

Шніпава А. С.

*студэнтка 1 курса ВДУ імя П.М. Маішэрава, г. Віцебск,
Рэспубліка Беларусь*

Навуковы кіраўнік – Семянькова Г.К., канд. філал. навук, дацэнт

Як вядома, казкі абагульняюць шматгадовы вопыт народа, маюць універсальны сэнс і дыдактычную накіраванасць. Сувязь казкавай прозы з жыццём людзей, з іх паўсядзённымі клопатамі адыграла важную ролю ў фарміраванні асаблівасцей гэтага жанру. Народ выказаў у гэтых творах свае думкі і мары, сцвярджаў агульначалавечыя каштоўнасці і маральныя ўстаноўкі. Менавіта таму кожнае слова ў казцы нясе вялікую сэнсавую нагрузку, а сам жанр вельмі хутка заваяваў трывалае месца ў вуснай народнай творчасці і карыстаецца вялікай папулярнасцю па сённяшні дзень.

Прыкметную ролю ў казках адыгрываюць трапна падабраныя ўласныя імёны і мянушкі персанажаў, якія перадаюць сапраўдныя якасці, паводзіны герояў, што ўзмацняе рэалістычнасць вобразаў. У казках надзвычай ярка раскрыўся талент народа – сатырыка, тонкае адчуванне ім усіх нюансаў гумару і майстэрскае выкарыстанне яго ў творчасці. Выяўленне асаблівасцяў найменняў дапамагае зразумець традыцыі, светаадчуванне і светабачанне народа. У сувязі з гэтым праведзенае намі даследаванне з'яўляецца актуальным.

Мэта – выяўленне асаблівасцяў складу і структуры ўласных імён персанажаў беларускіх казак.

Матэрыял і метады. Матэрыялам для даследавання паслужылі антрапонімы, сабраныя са 150 казак, змешчаных у трох зборніках фальклорных твораў [1-3]. Асноўны метад даследавання – апісальны, выкарастаны таксама элементы статыстычных падлікаў.

Вынікі і іх абмеркаванне. Сярод разгледжаных намі твораў 45% утрымліваюць імёны, якія называюць дзейную асобу поўнай (зрэдку) або размоўна-бытавой формай (найчасцей): *Мар'я, Кацярына, Сцяпан, Іван; Ільюшка, Алёнка, Сенька, Ганулька, Ванечка, Аўдоська.*

Значная колькасць казак (37%) уключае імёны, што ілюструюць вялікую сілу, незвычайныя здольнасці герояў: *Вярнігара, Асілак, Вырвідуб, Вярнідуб, Развалігара* (амаль усе найменні маюць у структуры дзве часткі: дзеяслоў загаднага ладу і назоўнік). Сустрэкаюцца таксама назвы асоб, у якія ўваходзяць прыдаткі: *Ганна-багатырчыха.*

У многіх прааналізаваных намі творах ужываюцца адзінкі, што адлюстроўваюць сацыяльны статус, маёмаснае становішча герояў (у 29% прааналізаваных казак): *Рак-царэвіч, Іван бядняцкі сын, Марка Багаты, Іван Іванавіч – царэвіч, Іван Іванавіч купецкі сын*; знешні выгляд казачных персанажаў (у 23% твораў): *Елень – залатарог, Іван Пракрасны, Алёна Сівалобаўна, Дзеўка-дзявіца, руса касіца, Алена – Прыгажуня*; род дзейнасці, прафесійную прыналежнасць, заняткі герояў: *Янка-стралец, Міхей-кравец, Васіль-чараўнік, Марцін-шавец.* Як бачна, большасць з такіх характарыстык з'яўляецца прыдаткам.

Сярод прааналізаваных намі казак 17% змяшчае лексічныя адзінкі, якія называюць злосных істот: *Меднае Чудавішча, Цуда-Юда, Баба Яга, Цмок, Бессмяротны Каішэй.*

Невялікая колькасць казак (9%) утрымлівае адзінкі, што адлюстроўваюць разумовыя здольнасці персанажаў: *Іванка – Прастачок, Прамудры Салямон, Андрэй за ўсіх мудрэй, Мікіта-дурань.*

Адзінкі, якія называюць жывёл і з'яўляюцца пры гэтым уласнымі імёнамі, прадстаўлены ў нязначнай частцы твораў (4%): *Воўк Ваўковіч, Каза Дарота, Кот Максім.*

Зрэдку ў разгледжаных намі казках найменні асоб узнікаюць пры пэўных абставінах, якія апісваюцца аўтарам: *“Адразу нарадзіліся тры сыны: адзін нарадзіўся ўвечары, другі – у поўнач,*

трэці – на світанні. І назвалі ўсіх сыноў Іванамі: старэйшага – **Іван Вячорнік**, сярэдняга – **Іван Паўночнік**, малодшага – **Іван Світаннік**” (“Іван Світаннік”).

Часам у казках вельмі падрабязна апісваецца, як узнікла тое ці іншае ўласнае імя: «Жыў дзед з бабаю. Нарадзіўся ў іх сын. Пайшоў дзед да папа, каб сына перахрысціў, імя даў, а той і гаварыць не хоча: грошай у дзеда няма, дык якая можа быць гаворка! Так і застаўся дзедаў сын без імені... Гуляе хлопчык з дзецьмі, а тыя не ведаюць, як жа яго зваць. А потым дзеці самі прыдумалі хлопчыку імя: **Безыменны!** ... Хлопчык падумаў і вырашыў, што жыць у сваім сяле яму нельга, пайшоў шукаць сваё імя... Ідзе хлопчык, бачыць – стаіць хатка, зайшоў, а там тры сівыя дзяды жывуць... Расказаў хлопец дзядам пра сябе. Дзяды выслухалі і кажуць: “Калі так, жыві ў нас. А імя табе будзе **Тром-сын**, гэта значыць, будзеш ты ўсім нам тром сынам”... З той пары сталі людзі зваць хлопца **Тром-сын Безыменны**» («Тром-сын Безыменны»).

Як бачна, у абедзвюх казках тлумачыцца сэнс імені, прасочваецца шлях яго ўзнікнення і змен. На наш погляд, такія ўрыўкі набліжаюць казку да легенды, падання, з’яўляюцца вельмі цікавымі для чытача.

Заклучэнне. Такім чынам, усяго намі было вылучана 10 груп уласных імён. Вялікая колькасць даследаваных твораў уключае імёны, якія толькі называюць дзейную асобу поўнай або размоўна-бытавой формай. У многіх казках выкарыстоўваюцца адзінкі, у склад якіх уваходзяць найменні, што ілюструюць вялікую сілу, незвычайныя здольнасці персанажаў, акрэсліваюць сацыяльны статус, маёмаснае становішча, пасаду герояў. Назвы асоб часта змяшчаюць у сабе іх характарыстыкі. Нягледзячы на тое, што інфармацыя, якую ўтрымліваюць лексічныя адзінкі, даволі сціслая, яна адразу ж накіроўвае ўвагу чытача на адметныя асаблівасці персанажа, дапамагае лепш зразумець яго паводзіны, дзеянні, учынкi. Станоўчая ці адмоўная ацэнка вобразаў настройвае чытача на правільнае ўспрыняццё твора. Аднак дадатковая інфармацыя можа і адсутнічаць. У такім выпадку агульнае ўяўленне пра казачнага героя мы атрымліваем дзякуючы эпітэтам, метафарам, параўнанням і іншым вобразным сродкам.

1. Беларускія народныя казкі / Склад.: Г.А. Барташэвіч, К.П. Кабашнікаў. – Мн.: Навука і тэхніка, 1981. – 480 с.
2. З крыніц адвечнай прыгажосці: Укр. і беларус. нар. легенды, паданні і казкі: Для малод. шк. узросту / Уклад. Б. І. Чайкоўскі, М. А. Зелянкова. – Мінск: Юнацтва, 1997. – 285 с.
3. Сержпутоўскі, А.К. Казкі і апавяданні беларусаў-палешукоў / А.К. Сержпутоўскі. – Мінск: Універсітэцкае, 1999. – 191 с.

ОСОБЕННОСТИ ТОВАРНЫХ ЗНАКОВ АВТОМОБИЛЕСТРОЕНИЯ: ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ И ИСТОРИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ **Якимович О.Д.**

студентка 4 курса ВГУ имени П.М. Машерова, г. Витебск, Республика Беларусь
Научный руководитель – Генкин В.М., канд. филол. наук, доцент

Бурное развитие производства, в частности машиностроения, усиление рыночной конкуренции и борьбы за покупателя сделали особенно актуальной проблему создания (выбора) бренда для продукции. Бренд, или товарный знак, является одним из важнейших средств продвижения этой продукции на рынке. Соответственно, актуализируется и проблема изучения товарных знаков, в том числе в лингвистическом аспекте, так как любой бренд представляет собой прежде всего языковую единицу.

Цель данного исследования – выявить специфику наименования продукции автомобилестроения стран Восточной и Западной Европы, а также США и Азии, определить общие и отличительные черты и тенденции номинации.

Материал и методы. Материалом послужили товарные знаки автомобилестроения Беларуси, России, Украины, стран Европы, Азии, а также США. В процессе работы были использованы описательный, сравнительный методы и элементы количественного анализа.

Результаты и их обсуждение. Товарный знак представляет собой обозначение, которое используется для индивидуализации товаров, выполняемых работ или оказываемых юридическими или физическими лицами услуг. Автомобилестроение – отрасль промышленности, специализирующаяся на производстве безрельсовых транспортных средств. Товарные знаки ак-